

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №101
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«27» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «26» қыркүйек күні 21 сағаттан «27» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 26.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Серлибаева Ж.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «27» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Батыстан жел соғады, күші 9-14, екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 11-16 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 5-10 градус жылы.
Күнгей Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Батыстан жел соғады, күші 9-14, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 11-16 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Батыстан жел соғады, күші 9-14, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 11-16 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм). Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 17-22, екпіні 27 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 7-12 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Түнде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Түнде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан соғатын жел оңтүстік-шығысқа ауысады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 22-27 градус жылы.
Сауыр	Жаңбыр (1,0-10,0 мм). Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 10-15 градус жылы.
Тарбағатай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші түнде 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, күндіз 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 16, күндіз 15-20, кей жерлерде 23 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Күндіз жаңбыр (1,0-10,0 мм), кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-18,0 мм), найзағай. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 25 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, кей жерлерде 18, күндіз 14-19, кей жерлерде 10 градус жылы.

2022 жылғы 26 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен үш тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Құмбел өзені сағасында орналасқан ГБ-те су деңгейінің 1 см-ге көтерілуі байқалды. Таулардағы температуралық фон 4°C-дан 18°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4140 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Жаңбыр және гляциалды генезисті селдердің сел қауіпті маусымы аяқталуда. Алайда, селдер қауіптілігі аяқталмайды, өйткені қар араласқан су және мұз араласқан су селдері бар. Іле Алатауында Кіші және Үлкен Алматы, Қаскелең,

Шамалған және Ұзынқарғалы өзендерінің алаптарында мұзсу селдері қалыптасты. Мәселен, 1987 жылы 28 қарашада Кіші Алматы өзенінде 120 м³/с шығынымен мұзсу селі қалыптасты. Мұзсу селдің жылдамдығы үлкен болғаны соншалық, мұздықтар көпір астындағы тесікті бітеп қана қоймай, Алматы-Каменское плато автокөлік жолына және "Түрксіб" демалыс үйінің бетон қоршауына ұшып келді. Бақытына орай ешкім зардап шеккен жоқ.

2006 жылдың 5 қаңтарында Ұзынқарғалы өзенінде мұзсу селі қалыптасты. Өзенде табиғи мұз бөгеттері пайда болды, олардың артында көп мөлшерде су жиналды

(жоғарғы сурет). Олардың бұзылуы көшкін тәрізді толқынның қалыптасуына алып келді. Қарғалы (Фабричный) ауылында шұға фабрикасының темірбетон қоршауы жартылай бұзылды, мұзсу селдің одан әрі қозғалысы кезінде жаяу жүргіншілер көпірін жұлып алып кетті, адамдар қаза тапты. Ауылдың төменгі жағында, Ұзынқарғалы өзенінің жайылмасында селдің шөгуі (сол жақ төменгі сурет) орын алды. Мұзсу сел өткеннен кейін өзен әдетте мұз түзілімдерінен тазаланады (төменгі оң жақ сурет). Селдер туралы интернеттен мына кітаптан

танысуға болады: Степанов Б. С., Яфязова Р. К. «Селевые явления Юго-Восточного Казахстана: Т.3. Селевые процессы и селетехнические сооружения». – Алматы, 2014. – 434 б.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "26" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 25.09	Мин. 26.09	08 ч. 26.09	День 25.09	Ночь 26.09	Ср. 25.09	08 ч. 26.09	Ср. 25.09	Макс. 25.09	08 ч. 26.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	9.5	2.4										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			4.0			257	256	0.10	0.12	0.07	0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			8.0			603	603	0.19	0.19	0.19	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	17.1	9.7										*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			12.0			263	263	1.47	1.47	1.47	0	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			13.0			101	100				-1	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			16.0			45	45	0.07	0.07	0.07	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			12.0			184	184	1.08	1.08	1.08	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			15.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			6.0			306	305	1.11	1.11	0.95	-1	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			9.0			266	266				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			9.0			73	73				+1	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			10.0			270	269	1.13	1.17	1.08	0	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			11.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			18.0			276	276	3.80	3.80	3.80	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			14.0			83	82	0.09	0.08	0.08	-1	
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			16.0			189	189				0	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			14.0			295	295				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	14.2	4.9	7.0			954	954				0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«27» қыркүйекке 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Ауа температурасының көтерілуіне байланысты маусымдық қар сызығы 3700 м дейін көтерілді. Қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Топырақтың ылғалдануы критериалды мәннен төмен. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Түнде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Жаңбыр (1,0-10,0 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Күндіз жаңбыр (1,0-10,0 мм), кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-18,0 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.